

Om dödsstraffets verkningar i fråga om mord.

Av V. VERKKO.

I.

Såsom känt, förekom under adertonde och delvis ännu nittonde århundradet i åtskilliga länder, bl. a. i Sverige och Finland, dödsstraff, icke allenast för brott mot liv utan även för en mängd andra brott. Enligt 1734 års lag voro 68 olika brott belagda med dödsstraff.¹⁾ I England existerade år 1819 223 särskilda lagar, enligt vilka dödsdomar kunde fällas.²⁾

Orsakerna till ett så vidsträckt bruk av dödsstraffet samt andra stränga straff äro många.

En orsak är den gammaltestamentaliga uppfattningen, som påverkade de kristna folkens lagstiftning, att varje brott innebär en överträdelse av Guds lag och är straffbart i denna egenskap.³⁾ Men även lagstiftarnes och fol-

¹⁾ *Olivecrona, S. D. R. K.*, Om dödsstraffet. Uppsala 1866. Sid. 16—20.

²⁾ *Lagus, K. F.*, Om dödsstraffet. Helsingfors 1859. S. 34.

³⁾ *Westermarck, Edvard*, Moralens uppkomst och utveckling. Första delen. Helsingfors 1916. S. 202.

Denna uppfattning framträder levande i det betänkande, som vissa deputerade vid prästeståndet tillhörande lagutskottet vid 1778 års riksdag avgåvo och vari de motsatte sig förmildring av straffen. De framhöllo, att prästeståndet ansåg sig fortfarande böra vidhålla den mosaiska lagen, såsom en för alla tider och folk förbindande lag. Beträffande dödsstraffets inskränkande, anfördes bl. a.

kets naturliga grymhet, härskande klassers intresse att avskräcka från angrepp på en speciellt för dem fördelaktig rättsordning och lagbrytarnes egen råhet eller talrikhet hava utan tvivel varit kraftigt bidragande orsaker.⁴⁾ Orsakerna till det allmänna bruket av dödsstraffet sammanfattar *Olivecrona* sålunda: »dödsstraff uppfattades såsom ett nödvändigt straffmedel, både för att åstadkomma vad man ansåg såsom högsta rättvisa — talion — och för att vid vissa grova brott använda Guds vrede från hela riket samt i synnerhet för att tjäna »androm till skräck och varnagel«.«

Redan under gamla tiden träffar man på motståndare till dödsstraffet. *Lao-tse*, taoismens grundläggare, förkastar

»Härvid bör Utskottet till en början anmärka, att före nu de egentligen så kallade Theocratiska lagar blifvit införda, har Gud stadgat, att mord skulle med lifsstraff beläggas; ty at förtiga det Cain, igenom sitt eget samvets vittnesbörd, fant sig saker till döden, 1 Mos. Boks 4:14, så sade Gud till Noak straxt efter syndaflo den, förrän Theocratien ännu var inrättad, den som utgjuter människoblod, hans blod skall af människor utgjuten varda. 1 Mos. Boks 9:6. Denna lagen förbinder alla människor, ty Noak var det andra människoslägtets stamfader, hvarföre det, som här befalles honom synes sträcka sig till alla hans efterkommande. Nyss förr än Gud framförde sjelfva lagen, betygar Han på det allra eftertryckligaste sin allvarliga vilja att hämna lagens öfverträdare på hvar och en utan undantag, ty det heter v. 5: Jag vill hämnas människornas lif på hvar och en människa eho han är. Ändtligen tillägger Gud orsak till lagen (ratio legis), som sträcker sig till alla människor. Den, som utgjuter människoblod etc. etc. förty Gud hafver skapat människan till sitt belete.«

»I anseende härtill vågar ej Utskottet tilstyrka at det i lagen för barnamord stadgade straff må borttagas eller förändras.«

»X Cap. M. B. handlar om et brott (tidelag), som strider emot menskligheten och är en styggelse både för Gud och människor. Och som Gud i sin egen heliga lag belagt denna onaturliga synden med dödsstraff, hvarmed vår svenska lag instämmer, vågar Utsk. ej derutinnan tilstyrka någon ändring.«

Olivecrona anf. arb. s. 24—27.

⁴⁾ *Steffen, Gustaf F.*, Sociologi, Andra delen, s. 255. Stockholm 1910.

det. Så även *Konfucius*. De första kristna voro svurna motståndare till dödsstraffet.⁵⁾

Den första, som under nya tiden uppträdde som motståndare till dödsstraffet var engelsmannen *Thomas More*. Han påvisade i detalj dödsstraffets ändamålslöshet i fråga om tjuvnadsbrott.⁶⁾ More var likväl endast den tidiga förelöparen. Det var egentligen först under upplysningstiden krav på humanare bestraffningsmetoder började göra sig gällande.⁷⁾ I sin kända avhandling »*Dei delitti e delle pene*«, som utkom år 1764, opponerade sig *Beccaria* mot tidens grymma straffdomar. I stället för dödsstraff förordar han slaveri på livstid såsom mera avskräckande.⁸⁾

Bland de s. k. upplysta despoterna träffa vi på regenter, som omfattade *Beccarias* idéer och sökte förverkliga dem i sina riken. En sådan var i Sverige-Finland konung Gustav III. Han sökte genomföra betydande inskränkningar i fråga om straffen, dock med blygsamt resultat. De med dödsstraff belagda brottens antal reducerades i någon mån år 1779.⁹⁾ Det gamla straffsystemet förblev i huvudsak gällande. Och ännu så sent som under tioårsperioden 1849—1858 fälldes i Finland dödsdomar, vilka visserligen icke bragtes i verkställighet, för följande brott, nämligen: mord, dråp, barnamord, grovt övervåld mot egen fader, blodskam, tidelag, mordbrand, rån, desertering under krigstid samt motstånd mot befäl i militären.¹⁰⁾ Antalet av de brott, för vilka dödsstraff kunde ådömas, begränsades visserligen snart därefter eller år 1866, men först nu gällande strafflag av år 1889 gjorde i stort

⁵⁾ *Westermarck, E.*, Ursprung und Entwicklung der Moralbegriffe. 2 Aufl. Leipzig 1913. I Bd. Sid. 408 och 409.

⁶⁾ *Bonger, W. A.*, Criminalité et conditions économiques. Amsterdam 1905. Sid. 1 och följ.

⁷⁾ *Olivecrona*, anf. arb. Inledn. s. I—III.

⁸⁾ *Beccaria*, Des délits et des peines. Paris 1856. Sid. 95 och följ.

⁹⁾ *Olivecrona*, anf. arb. sid. 23—28.

¹⁰⁾ *Lagus*, anf. arb. sid. 118.

sett slut på dessa straff, en kvarleva från gångna tiders rättsuppfattning. I Finlands nuvarande strafflag förekommer dödsstraffet endast såsom alternativt straff för mord samt såsom straff för en del under normala förhållanden synnerligen sällsynta brott mot staten.

Utvecklingen i Finland i detta avseende är typisk. I alla civiliserade länder har man kommit till insikt om, att dödsstraffet är ändamålslost i fråga om andra brott än mord. Denna fråga har således blivit det sista skedet i den allmänna utvecklingsgången mot dödsstraffets begränsande och avlägsnande. I åtskilliga länder har man redan definitivt utmönstrat dödsstraffet ur sin strafflag. I andra länder åter pågår ännu en skarp strid härom. Även i Finland där våldsbrottens antal senaste tid ökats i betänklig grad har frågan om dödsstraffet såsom strafform för mord, åter blivit aktuell.

Mordbegreppet växlar i olika länder. I de anglosachsiska länderna är det synnerligen omfattande, i andra länder åter, bl. a. i Finland, trängre. Mord föreligger enligt finsk lag, om någon i uppsåt att döda, med berätt mod berövar annan livet. Från viljadråp där förövaren även har uppsåt att döda, skiljer sig mordet däruti, att det är överlagt, medan viljadråpet sker i hastigt mod.

Huru bör mördaren bestraffas? Där om rör sig i detta nu diskussionen mellan dödsstraffets anhängare och motståndare. Talrika äro de skäl för och emot som anförts beträffande dödsstraffets lämplighet. Om vi uppställa frågan: innebär dödsstraffet ett sådant hot att dess vidmakthållande förmår minska mordens antal, träffa vi det väsentliga i saken. I händelse ett tillfredställande svar härpå alls kan avges, måste den kriminalstatistiska och den kriminalpsykologiska metoden tillgripas, d. v. s. massiakttagelser och undersökning av de speciella fallen.¹¹⁾

¹¹⁾ Jämför *Liszt, Franz v. Lehrbuch des deutschen Strafrechts*, 21 u. 22 Aufl. Berlin u. Leipzig 1919. S. 9.

Att i detta sammanhang i detalj bemöta de invändningar, som framställts beträffande kriminalstatistiken som bevismaterial torde icke vara nödigt. För såvitt kritiken rör sig om enstaka fall och faktiskt kan påvisa, att en felaktig bevismetod beträffande dessa tillämpats, är den berättigad, men om kriminalstatistiken a priori fränkännes bevisvärde, är detta detsamma som att bortkasta barnet med badvattnet. Att man med ledning av kriminalstatistiken skulle kunna med matematisk noggrannhet fastslå den ena eller den andra straffformens företräde är absurt. Uppställer man däremot mindre anspråk i fråga om exakthet och nöjer sig med sannolikhetsbevis, vinnes likväl ur kriminalstatistiken en belysning av frågan, som på annat sätt ej kan nås.

II.

Tillfällen till kriminalstatistiska observationer rörande dödsstraffets verkningar erbjuda sig högst sällan. Detta är fallet vid ombyte av straffform antingen från dödsstraff till livstids frihetsstraff eller tvärtom. Även kunna iakttagelser göras i förbundsstater, i vilka delstaterna bestraffa mordet på olika sätt.

Vid granskning av dödsstraffets verkningar bör man givetvis utgå från förhållandena i det egna landet, såvitt ur dem belysning i frågan vinnes. Vi begynna således med Finland, då detta land erbjuder material för ändamålet.

Mer än 100 år ha förflutit, sedan i Finland den sista dödsdomen under normala förhållanden verkställdes. I en kungörelse av den 21 april 1826 tillkännagav kejsar Nikolai I, att han hädanefter i andra livssaker utom i sådana, som åsyftat störande av det helas bestånd, ville begagna den honom i stöd av grundlagarne tillkommande benådningsrätt till brottslingarnes förskonande från dödsstraffets undergående. Därför bestämdes, att de till dödsstraff dömda grövre manliga förbrytarna, sedan de under-

gått kroppstraff, skulle »försändas till de aflägsnare gouv-
 ernementerna i Sibirien, för att der till allmänna arbetens
 förrättande i grufvorna bliva använda«. Ytterligare för-
 ordnades den 24 februari 1848, att även »från dödsstraffet
 förskonade brottslingar af qvinnokönet derefter skulle an-
 vändas till arbete å kronans i Sibirien befintliga fa-
 briker«. ¹²⁾

Härmed kom dödsstraffet i verkligheten ur bruk, medan
 det däremot bibehållits i strafflagen.

Under den tid av framåtskridande man upplevde i
 Finland under Alexander II:s tid, upptogs frågan om av-
 lägsnande även av det formella dödsstraffet. Vid 1863—64
 års lantdag framställdes förslag om uteslutande av det-
 samma ur den nya under avfattning varande strafflagen,
 dock utan resultat. Redan därförinnan år 1862 hade Ju-
 ridiska föreningen i Finland till diskussion upptagit frågan
 därom, huruvida förvisning till Sibirien borde inrymmas
 såsom straffform i den nya strafflagen.

Med ledning av ett synnerligen givande kriminalsta-
 tistiskt material belyste härvid den kända kriminalisten
Adolf Grotensfelt de verkningar avlägsnandet av dödsstraffet
 haft på mordens antal i landet. Med mord avsågs enligt
 den gamla lagstiftningen ett dråp »försåtliga och i lön-
 dom«, och vilket gärningsmannen sökte dölja. Enda
 straffet för dylikt brott var dödsstraff. Detta begrepp var
 sålunda något mindre omfattande än i nugällande straff-
 lag, vilket emellertid ej torde hindra anställandet av jäm-
 förelse.

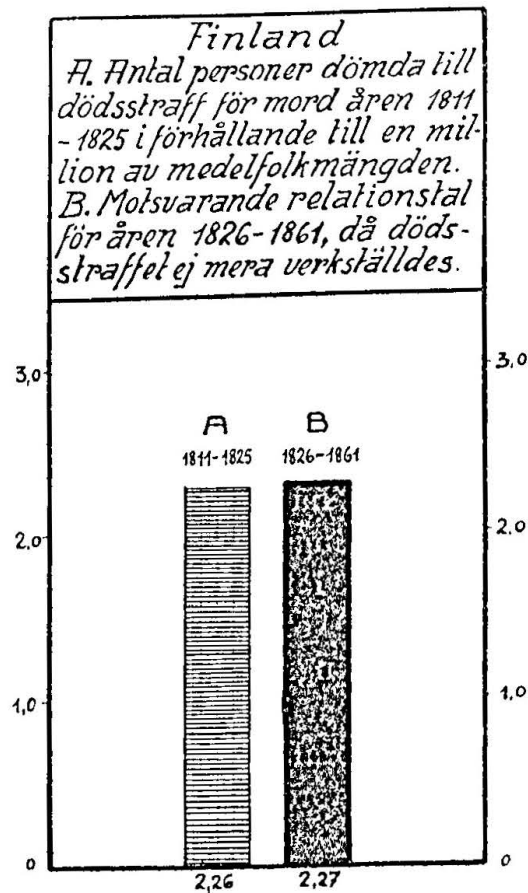
Under femtonårsperioden 1811—25, således under tiden
 för dödsstraffets tillämpning, dömdes, enligt Grotensfelt,
 till döden för mord (inkl. förgiftning) inalles 39 personer
 eller i medeltal 2.6 personer per år, medan under där-
 påföljande period 1826—1861 eller under förloppet av
 36 år, under vilken tid dödsstraffet ej bragtes i verkstäl-

¹²⁾ *Lagus*, anf. arb. s. 116 och 117.

lighet, motsvarande siffra utgjorde 124 eller i medeltal 3.4 per år.¹³⁾

Vid jämförelse av dessa siffror med medelfolkmängden, framgår, att på en million invånare under 1811—1825 i medeltal dömdes 2.26, medan åter under åren 1826—1861 motsvarande relationstal utgör 2.27 (diagr. I).¹⁴⁾

DIAGRAM I.

Ur Grotenfelts statistik framgår ej, huruvida de för mord dömdas antal eventuellt stigit under åren närmast

¹³⁾ Juridiska Föreningens Tidskrift. Första årgången, Helsingfors 1865. s. 83 och 84.

¹⁴⁾ Verkkö, V., Henkeen kohdistuvista rikoksista Suomessa (Om brotten mot liv i Finland). Tidskriften »Lakimies« årg. 1924. Helsingfors. sid. 338.

efter 1826. Att döma av siffror, som publicerats på annat håll kan man emellertid antaga, att detta sannolikt ej var fallet. På 1830-talet var visserligen de för mord till dödsstraff dömdas antal under tvenne år synnerligen högt, men detta stod i samband med tvenne massförbrytelser. År 1832 dömdes nämligen 13 personer till döden för delaktighet i mord på länsmannen i Salmis socken, samt år 1834 14 fästningsfångar för mord på en fångvaktare.¹⁵⁾ — Men de vilka tillmätta fruktan för straffpåföljderna avgörande betydelse i fråga om mord, torde invända, att härav icke kan dragas några slutledningar beträffande dödsstraffets betydelse under andra straffrättsliga förhållanden. Visserligen torde det kunna invändas, att en förvisning till Sibirien under dåtida förhållanden var ett synnerligen skrämmande straff, jämförbart med dödsstraff. Ett dylikt påstående torde dock icke ha fog för sig. Dödsstraffets verkställighet i Finland innan år 1826 försiggick näml. offentligt och under barbariska former. De till Sibirien förvisade mördarna åter tillbragte högst 15 till 20 år i ryska statens gruvor samt fingo därefter av ryska kronan ett jordområde att odla.¹⁶⁾

Av det ovan sagda kan man sluta sig till, att dödsstraffet i Finland kunnat upphävas, utan att mordens antal därigenom nämnvärt förskjutits.

Förutom den tidsperiod, under vilken dödsstraffet avskaffades i Finland, har detta lands historia att uppvisa ännu en annan period, vilken i någon mån erbjuder tillfälle till iakttagelser rörande dödsstraffets eventuella verkningar. Vi avse de undantagsförhållanden, vilka vid tiden för världskriget rådde i Finland.

Följande tabell, omfattande antalet för mord, dråp, och misshandel med dödlig påföljd under 10 års perioden

¹⁵⁾ Prokuratorns i Kejsarliga Senaten för Finland berättelse i anledning af dess embetsresa under sommaren år 1865. Helsingfors 1866. s. 103.

¹⁶⁾ Juridiska Föreningens Tidskrift, Första årg., s. 86.

1910—1919 sakfällda, avspeglar även den inverkan dessa undantagsförhållanden haft på brotten mot annans liv.

Då den del av den officiella statistiken, som omfattar denna period icke åtskiljer för mord och viljadråp sakfällda, har det varit nödigt att här med ledning av de officiella akterna genomföra denna indelning.

År	Mord FSL 21:1	Viljadråp FSL 21:2	Misshandel med dödlig påföljd (även i slagsmål) 21:4, 6—9 FSL
1910	23	22	75
1911	29	33	101
1912	25	26	113
1913	21	17	88
1914	21	32	111
1915	19	7	30
1916	27	10	45
1917	19	15	55
1918	30	8	20
1919	43	14	50

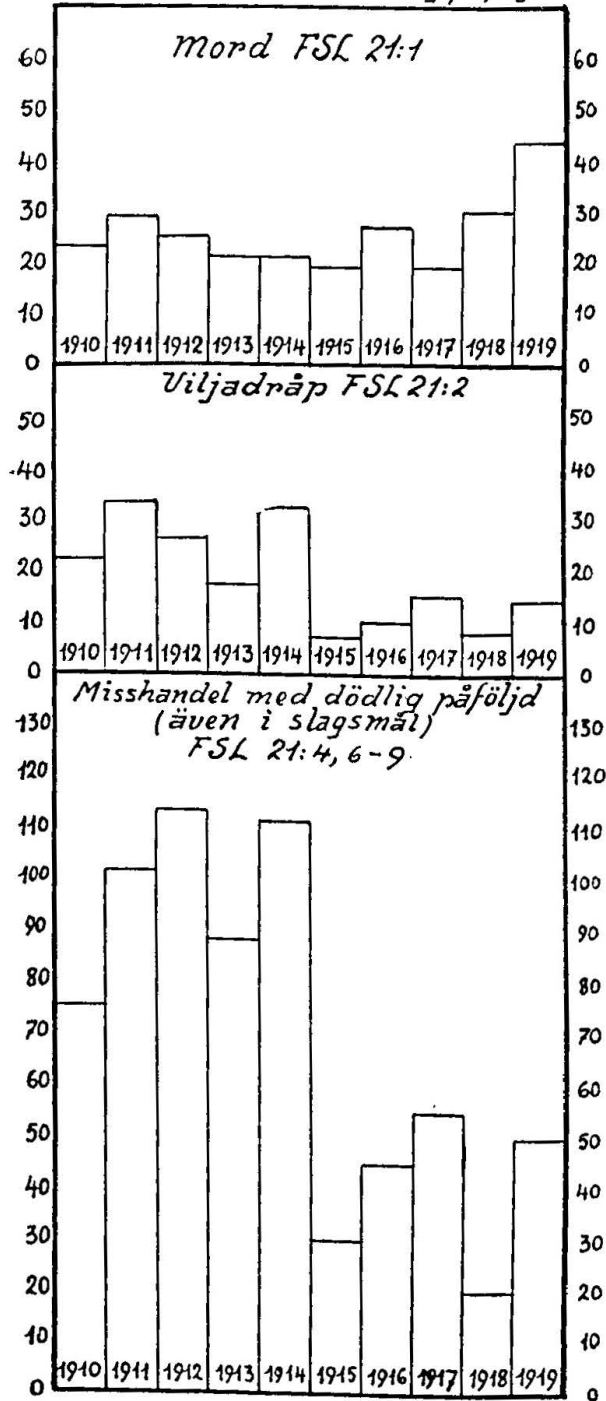
Diagr. II å följ. sida giver en åskådlig bild av växlingarna i de i ovanstående tabell framställda talen för brotten mot annans liv.

Vid en granskning av samma tabell bör observeras, att talen för år 1918 ej äro jämförliga med talen för de övriga åren. Under nämnda exceptionella år voro domstolarna under en stor del av året förhindrade att fungera, samtidigt som även speciella domstolar dömde i brott mot annans liv. I stället skola vi något närmare undersöka åren 1914 och 1915. Antalet för viljadråp sakfällda minskas då från 32 till 7 och för misshandel med dödlig påföljd från 111 till 30(!). Men varpå beror det, att mordens antal minskades endast till namnet? De för mord sakfälldas antal utgjorde nämligen år 1914 21 och 1915 19. Om särskilt de för fullbordat mord sakfälldas antal gran-

DIAGRAM II.

Finland

Antal personer sakfällda under åren
1910-1919 för mord, viljadråp
och misshandel med dödlig påföljd

skas, framgår det, att nämnda antal år 1914 utgjorde 14 samt 1915 18. Förklaringen härtill står att söka i rådande exceptionella förhållanden.

Vid världskrigets utbrott infördes i Finland ett särskilt på landsbygden effektivt alkoholförbud. Och då man vet, vilken inverkan alkoholen har på misshandelsbrotten med dödlig utgång och även på viljadråpen, förklaras företeelsen härav till en del. Alkoholens omedelbara inverkan på mordbrotten är däremot minimal. Men vi torde icke misstaga oss, om vi påstå, att alkoholförbudet ej ensamt kunnat åstadkomma så stora förändringar i antalet av förstnämnda brott mot liv. Det bör ihågkommas, att i landet rådde en upprörd stämning. Krigstillstånd hade proklamerats och krigslagarna samt de i stöd av dem utfärdade s. k. obligatoriska förordnandena voro gällande. Ett sådant sakernas tillstånd kan givetvis icke vara utan inflytande på samhällets drägg. Det berättas, att slagsbultarna kvarlämnade i hemmet sina slidknivar och skjutvapen, uppenbarligen av fruktan för att de stränga krigslagarna, eventuellt dödsstraff i händelse av våldsdåd på dem skulle tillämpas. Men varav kommer det sig, att detta straffhot ej tyckes ha någon inverkan på mördarna? Förklaringen till denna företeelse ger kriminalpsykologin. Man bör minnas, att mordet är ett på förhand planlagt brott. Vid en mera ingående undersökning av mordfallen kommer man att göra iakttagelsen, att den brottslige, vid planläggandet av brottet, handlar, behärskad av något slags vanföreställning, samt lämnar en mängd viktiga omständigheter obeaktade och för övrigt är så övertygad om framgång i sitt förhållande, att han i de flesta fall alls ej räknar med möjligheten av en eventuell upptäckt. Denna uppfattning om mördarens psyke delas av *Andreas Bjerre*. I sitt arbete om mordets psykologi yttrar han om ett fall av mord på följande sätt: »Allra minst kunde fruktan för straffet bli av någon betydelse. Även om han icke genom sin obotliga blindhet för allt, som

ställde sig hindrande i vägen för honom, saknat alla förutsättningar för att länka sig möjligheten att bli fasttagen efter brott, skulle tanken på ett eventuellt straff lika litet inom honom som — efter min erfarenhet — inom någon annan mördare kunnat spela någon nämnvärd roll.«¹⁷⁾ *Liepmann* kommer till samma resultat: »Die allgemeine vulgäre Abschreckungspsychologie ist abzulehnen. Und für den Mord ganz gewiss in erhöhtem Masse. Das wird einem klar, sobald man sich einzelne Typen von Mördern in ihrer psychischen Eigenart zum Bewusstsein bringt.«¹⁸⁾ *Calvert* säger det samma med följande ord: »The murderer who commits an apparently cold-blooded crime is of type which needs to be studied if we are to understand the failure of the Death Penalty to deter him. One of the most common characteristics exhibited by such a person is an exaggerated sense of confidence in his ability to escape detection which rules out any thought of consequences.«¹⁹⁾

Kan väl hot om dödsstraff sålunda avskräcka en brottslig natur från mord?²⁰⁾

III.

Ehuru det material rörande förhållandena i Finland, som ovan framförts, måste anses synnerligen vägande i fråga om dödsstraffets eventuella verkningar i Finland, bör likväl vid motsvarande utländskt material, i den mån

¹⁷⁾ *Bjerre, Andreas*, Bidrag till mordets psykologi. Kriminalpsykologiska studier. Stockholm 1925. sid. 81 och 82.

¹⁸⁾ *Liepmann, M.*, Die Todesstrafe. Berlin 1912. sid. 31.

¹⁹⁾ *Calvert, E. Roy*, Capital punishment in the twentieth century. London och New York 1927. sid. 34.

²⁰⁾ Beträffande de dödsdömda mördarna framhåller *Wulffen*, att de sällan visa fruktan före sin avrättning. *Wulffen, Erich*, Kriminalpsychologie. Psychologie des Täters. Berlin 1926. sid. 319 och 320.

nyare statistik föreligger, även fästas avseende. Det vore nämligen betänkligt att draga några slutsatser ur flere tiotal år gammal utländsk statistik, då för ernående av möjligast exakta resultat erfordras en ingående kännedom om resp. tidsperioders förhållanden, en kännedom, som icke kan förutsättas hos en utlänning.

Förenta staterna och Schweiz, beträffande vilka uppgifter från senaste tid föreligga, erbjuda, i dag som är, ett rikhalligt material för studier av dödsstraffets verkningar. Sålunda komma i det följande exempel att anföras på tvenne invid varandra liggande delstater, som till sin nationella sammansättning, sin sociala struktur och ekonomiska utveckling äro lika, den ena fortfarande tillämpar, den andra avskaffat dödsstraffet. Det ges även exempel på delstater, som återinfört det tidigare avskaffade dödsstraffet.

Här hör dock understrykas, att det material, på vilket våra iakttagelser om verkningarna av dödsstraffet i Förenta staterna och Schweiz, grunda sig, är fullkomligt olik beträffande det i Finland anförda. Någon enhetlig kriminalstatistik förekommer nämligen icke i dessa förbundsstater. De enskilda delstaterna äro i fråga om rättsskipning oberoende, publicera sällan statistik över sin rättsvård, och såvitt dylik publiceras, är den i hög grad så avvikande i de olika delstaterna, att den ej lämpar sig för jämförelse.²¹⁾ Under sådana förhållanden måste man helt trygga sig till en särskild statistik, nämligen mortalitetsstatistikens uppgifter om dödsorsakerna. Denna statistik, vilken enligt auktoritativa uppgifter redan för år 1910 är jämförelsevis tillförlitlig,²²⁾ uppvisar den kända »*homicide*

²¹⁾ Om Förenta Staternas kriminalstatistik se *Robinson, Louis Newton, History and Organization of Criminal Statistics in the United States* (Hart, Schaffner and Marx Prize Essays X). Boston och New York 1911.

²²⁾ *Prisoners and Juvenile Delinquents in the United States 1910*. Departement of Commerce. Bureau of the Census. Washington 1918. sid. 35.

rate« eller de mördades eller på annat brottsligt sätt dödades antal per 100,000 av resp. områdets befolkningsnumerär.

Om vi nu jämföra Förenta staternas och Schweiz' statistik rörande de genom brott mot liv dödade med den ovan anförda finska statistiken, kunna vi konstatera, att den förstnämnda såtillvida är mer fullständig, att den omfattar antalet av alla till myndigheternas kännedom komna fall av mord, dråp m. m. oberoende därav, om gärningsmannen uppdragats och sakfällts. Men detta skenbara företräde uppväges av en väsentlig nackdel. Homicide rate sammanför brotten i en enda grupp, i motsats till den finska statistiken, som särskiljer dem. Onekligen försvåras härigenom i viss mån undersökningen om dödsstraffets verkningar, ehuru den icke omöjliggöres. Om näml. dödsstraffet utövar inflytande på antalet grövre brott mot liv, så kommer detta inflytande att spåras även i totalsumman av samtliga brott mot livet, dock icke så tydligt som fallet vore i händelse antalet av i nämnda totalsumma ingående brotten, mot vilka dödsstraffet egentligen riktar sig, vore känt.

Vi begynna vår undersökning med Förenta staterna. Då de amerikanska definitionerna av brott mot liv betydligt avvika från motsvarande begrepp i Finland, torde några ord härom vara på sin plats. Mord-(murder-)begreppet är i Förenta staterna väsentligen detsamma som i den engelska lagstiftningen. Murder-begreppet är såsom i början framhölls, synnerligen omfattande. Detta begrepp omfattar förutom brott, som enligt finsk lag betraktas som mord, jämväl gärningar, som enligt denna lag rubriceras som andra brott mot liv. Mord är enligt engelsk lag vid fall av brott mot liv regel, och det lindrigare brottet, manslaughter (vilket vi här kunna benämna dråp) ett undantag, som i varje särskilt fall måste bevisas.²³⁾ Beteck-

²³⁾ Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts. Besonderer Teil. V Band. v. Liszt, Verbrechen und Vergehen wider das Leben. Berlin 1905. sid. 30—32.

nande är, att i England först år 1922 barnamordet (infanticide) avskildes såsom särskilt brott. Största delen av barnamorden dömdes därförinnan som murder-brott.²⁴⁾ Det torde vara bekant, att den enda förekommande straffformen för mord (murder) i England fortfarande är dödsstraffet. Ehuru mordbegreppet i Förenta staterna är detsamma som i England, kan man dock påvisa skiljaktligheter vad bestraffningssättet vidkommer. Ända sedan Förenta staternas tillkomst som självständig stat har man därstädes strävat till att begränsa användningen av dödsstraffet och tillämpat detsamma endast i de grövsta murder-fall. I överensstämmelse härmed är mordbegreppet tudelat, d. v. s. första och andra gradens mord. Ehuru väl smärre skiljaktigheter påträffas, är mordbegreppets indelning i alla delstater i sina huvuddrag detsamma. Enligt detsamma föreligger mord av första graden (murder in the first degree) då någon med berått mod i uppsåt att döda har föranlett annans död samt dessutom då någon vållat annans död vid begående av annat grovt brott, där avsigt att döda icke förelegat. I de av unionens stater, vilka tillämpa dödsstraff, utgör detsamma straff för mord av första graden. Till mord av andra graden räknas de lindrigare murder-fallen, som bestraffas med livstids frihetsstraff.²⁵⁾

Manslaughter sönderfaller i två delar, voluntary manslaughter och involuntary manslaughter. Det förra är väsentligen identiskt med begreppet viljadråp enligt finsk strafflag, medan åter involuntary manslaughter betecknar oavsiktligt dödande i samband med en olaglig handling av lindrigare beskaffenhet, som icke kunnet väntas medföra död eller svår kroppsskada, eller genom att vårdslöst utföra en i sig själv laglig handling eller av vårdslöshet

²⁴⁾ Judicial Statistics, England and Wales, 1925, Criminal Statistics. London 1927. s. 5.

²⁵⁾ Vergleichende Darstellung etc. V Band. sid. 34 och 35.

underlåta att utföra sin lagliga skyldighet.²⁶⁾ Det förefaller som om begreppet dödsvållande enligt finsk strafflag skulle ingå i begreppet involuntary manslaughter.

Den amerikanska mortalitetsstatistiken innefattar i begreppet »homicide»: »murder», »manslaughter», »incendiarism», d. v. s. död vid mordbrand, och »justifiable homicide», d. v. s. »berättigat dödande», med undantag av laglig avrättning.²⁷⁾

Denna definition är ej lyckad. »Incendiarism» ingår tydligen i murder-begreppet. Med »justifiable homicide» avses förutom laglig avrättning även dråp i nödvärn samt dödande som skett i avsikt att förhindra begående av »felony», d. v. s. mord eller annat grovt brott, ävensom dödande vid försök att gripa en grov brottsling eller hindra honom från att rymma.²⁸⁾ Däremot räknas icke till homicide olycksfallen, såsom de i Amerika talrika automobilolyckorna.²⁹⁾ *Calverts* påstående att så vore fallet, är oriktigt.³⁰⁾

År 1923 användes dödsstraffet såsom enda straff för första gradens mord i 8 av Förenta staterna, näml. Vermont, Massachusetts, Connecticut, New York, Pennsylvania, Florida, North Carolina och New Mexico. Åtta stater hade helt utmönstrat dödsstraffet, nämligen: Maine, Rhode Island, Michigan, Wisconsin, Minnesota, North Dakota, South Dakota och Kansas. De övriga 32 staterna bibehöll dödsstraffet

²⁶⁾ Corpus juris, being a complete and systematical statement of the whole body of the law as embodied in and developed by all reported decisions. Vol. XXIX. New York 1922. sid. 1122, 1123, 1125, 1126, 1148 och 1149.

²⁷⁾ Mortality Statistics 1921. Twenty-second Annual Report. Department of Commerce. Bureau of the Census. Washington 1924. sid. 87 och 88.

²⁸⁾ Corpus juris etc. Vol. XXX. New York 1923. s. 30.

²⁹⁾ Mortality statistics. 1921. s. 88.

³⁰⁾ *Calvert*, anf. arb. s. 86.

vid sidan av livstidsfrihetsstraff, med rätt för domstolen eller juryn att avgöra vilkendera straffarten i varje särskilt fall skulle tillämpas.³¹⁾

Förrän vi ingå på en närmare granskning av homicide-siffrorna, är det skäl att anmärka, att dödsorsakerna ej inregistreras i alla delstater. År 1910 omfattade registreringsområdet (registration area) följande stater: California, Colorado, Connecticut, Indiana, Maine, Maryland, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Montana, New Hampshire, New Jersey, New York, Ohio, Pennsylvania, Rhode Island, Utah, Vermont, Washington och Wisconsin.³²⁾ År 1921 omfattade registreringsområdet förutom redan nämnda stater, även följande: Delaware, Florida, Illinois, Kansas, Kentucky, Louisiana, Michigan, Mississippi, Missouri, Nebraska, North Carolina, Oregon, South Carolina, Tennessee och Virginia, dessutom District of Columbia samt 16 städer utom registreringsområdet och ytterligare Hawaii som dock icke ingår i följande tal.³³⁾

Tabellen å följ. sida utvisar homicide-siffrorna (antalet genom brott mot liv dödade per 100,000 av befolkningen) för åren 1910—1924 i hela registreringsområdet samt särskilt i de till registreringsområdet hörande sex staterna, vilka totalt avskaffat dödsstraffet, nämligen: Maine, Rhode Island, Michigan, Wisconsin, Minnesota och Kansas.³⁴⁾

Stegringen i homicide-talen under de senaste åren (intill 1921) finner sin förklaring däri, att stater med betydande färgad befolkning införlivats med registreringsområdet.³⁵⁾

³¹⁾ *Lawes, Lewis E.*, Man's Judgment of Death. New York and London 1924. s. 82—84.

³²⁾ Prisoners and juvenile delinquents in the United States 1910. s. 35.

³³⁾ Mortality statistics 1921. sid. 9.

³⁴⁾ *Lawes* anför medeltalet för homiciderate i dessa stater. Detta tal är dock oriktigt, då det vid jämförelse med grundtalen framgår, att *Lawes* helt enkelt tagit det aritmetiska medeltalet för homicide-rate i dessa stater. Samma fel har *Lawes* begått även på andra ställen.

³⁵⁾ Mortality statistics. 1921. sid. 88.

År	Antal per 100,000 personer						
	I hela registreringsområdet ³⁶⁾	I följande sex stater, i vilka dödsstraffet upphävts ³⁷⁾					
		Maine	Rhode Island	Michigan	Wisconsin	Minnesota	Kansas
1910	5.9	?	?	?	?	?	?
1911	6.6	?	?	?	?	?	?
1912	6.6	2.1	2.7	2.7	2.7	2.8	?
1913	7.2	2.9	3.4	3.9	2.2	3.0	?
1914	7.4	2.0	3.7	3.2	3.0	4.5	6.3
1915	7.0	2.4	3.1	3.0	2.2	3.4	6.7
1916	7.1	1.2	3.8	3.8	1.6	3.3	7.8
1917	7.7	0.9	3.7	5.7	3.2	3.3	6.9
1918	6.8	1.3	2.4	3.0	1.9	2.9	5.9
1919	7.5	1.6	3.3	4.3	1.9	3.2	6.7
1920	7.1	1.4	1.8	5.5	1.7	3.1	4.7
1921	8.5	2.2	3.1	4.8	2.2	4.4	7.5
1922	8.4	?	?	?	?	?	?
1923	8.1	?	?	?	?	?	?
1924	8.5	?	?	?	?	?	?

Att just rasproblemet i Förenta staterna spelar en betydande roll i våldskriminaliteten, framgår av siffrorna å sid. 126, som utvisa de relativa homicide-talen i registreringsområdet särskilt för den vita och den färgade befolkningen åren 1912—1921.³⁸⁾

Härefter jämföra vi delstater, som gränsa intill varandra och vilka beträffande sitt geografiska läge och även i övrigt uppvisa likartade förhållanden. I Maine och Rhode Island, i vilka dödsstraffet är upphävt, var antalet genom brott mot liv dödade per 100,000 personer år 1914 resp. 2.0 och 3.7, år 1915 2.4 och 3.1, år 1916 1.2 och 3.8, år 1917 0.9 och 3.7, år 1918 1.3 och 2.4, år 1919

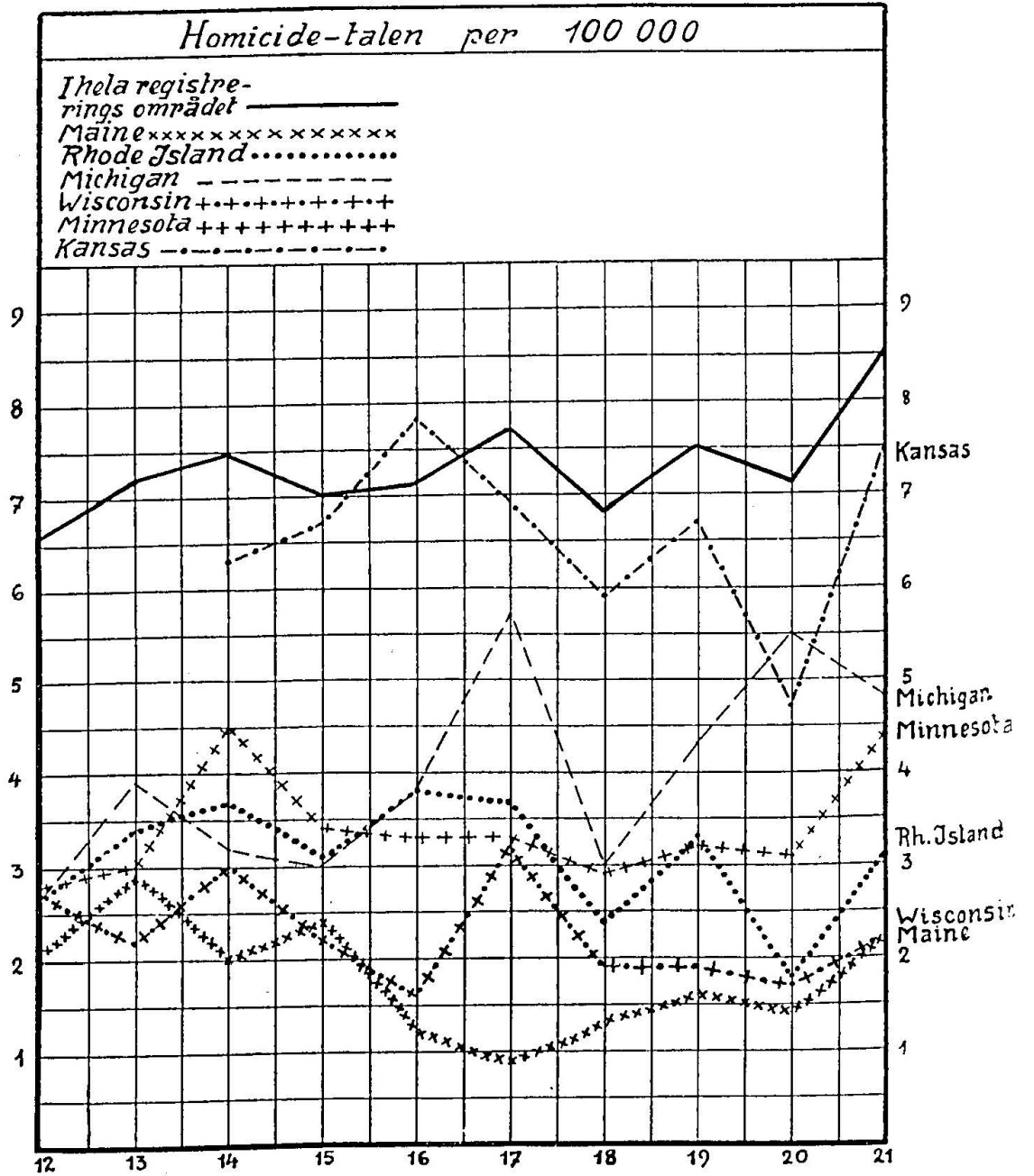
³⁶⁾ Mortality statistics 1921, s. 87, Statistical Abstract of the United States 1925. Forty-eighth number. Departement of Commerce. Bureau of Foreign and Domestic Commerce. Washington 1926. s. 75.

³⁷⁾ *Laves*, anf. arb. sid. 125.

³⁸⁾ Mortality statistics. 1921. s. 87.

DIAGRAM III.

Förenta staterna

År	Antal dödade genom brott mot liv per 100,000 av	
	den vita befolkningen	den färgade befolkningen
1912.....	5.0	40.9
1913.....	5.4	41.3
1914.....	5.6	40.5
1915.....	5.3	37.5
1916.....	5.3	31.3
1917.....	5.7	32.8
1918.....	4.8	30.5
1919.....	5.3	30.5
1920.....	5.0	29.6
1921.....	6.2	33.7

1.6 och 3.3, år 1920 1.4 och 1.8 samt år 1921 2.2 och 3.1. I grannstaterna Connecticut och New Hampshire, vilka bibehållit dödsstraffet, voro motsvarande tal: år 1914 resp. 3.2 och 3.2, år 1915 3.5 och 2.3, år 1916 2.9 och 1.4, år 1917 4.3 och 2.3, år 1918 3.8 och 0.9, år 1919 5.0 och 1.1, år 1920 3.9 och 1.8, år 1921 2.9 och 2.2.³⁹⁾

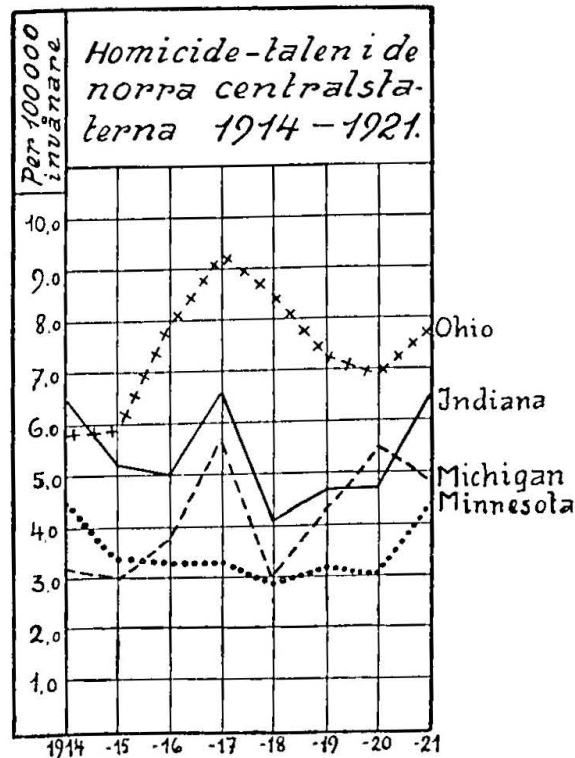
I Michigan och Minnesota, vilka utmönstrat dödsstraffet, utgjorde antalet genom brott mot liv dödade per 100,000 personer år 1914 resp. 3.2 och 4.5, år 1915 3.0 och 3.4, år 1916 3.8 och 3.3, år 1917 5.7 och 3.3, år 1918 3.0 och 2.9, år 1919 4.3 och 3.2, år 1920 5.5 och 3.1 samt år 1921 4.8 och 4.4. I grannstaterna Ohio och Indiana, som fortfarande tillämpa dödsstraffet, var motsvarande antal år 1914 5.8 och 6.5, år 1915 5.9 och 5.9, år 1916 7.9 och 5.0, år 1917 9.3 och 6.6, år 1918 8.5 och 4.1, år 1919 7.3 och 4.7, år 1920 6.9 och 4.7 samt år 1921 7.8 och 6.4.⁴⁰⁾ (Diagr. IV.)

I staten Minnesota var dödsstraffet före år 1911 i bruk. År 1910 var relationstalet därstädes 3.3. År 1911,

³⁹⁻⁴⁰⁾ Mortality statistics. 1921. s. 87.

då dödsstraffet upphävdes var motsvarande tal 3.9, år 1912 2.8, år 1913 3.0, år 1914 4.5, år 1915 3.4, år 1916 3.3, år 1917 3.3, år 1918 2.9, år 1919 3.2, år 1920 3.1 samt år 1921 4.4.⁴¹⁾

DIAGRAM IV.

Vi övergå nu till de intressanta fallen, då en stat, som avlägsnat dödsstraffet, återinför detsamma. I staten Oregon var dödsstraffet avskaffat åren 1918 och 1919. Relationstalen voro då 4.0 och 4.9. Från och med 1920 återinfördes dödsstraffet och tillämpades jämte livstids frihetsstraff. Relationstalen utgjorde år 1920 4.1 och år 1921 7.7.⁴²⁾

Till och med existera tvenne stater, som under förloppet av några år hunnit med att tvenne gånger byta straffform. I staten Washington var dödsstraffet i kraft

⁴¹⁻⁴²⁾ *Lawes*, anf. arb. sid. 99. Mortality statistics 1921. sid. 87.

till och med år 1912. Åren 1911 och 1912 voro relationstalen 7.5 och 7.2. Åren 1913—1918 var dödsstraffet ur bruk och stego relationstalen då till: år 1913 6.5, år 1914 10.0, år 1915 8.9, år 1916 5.5, år 1917 5.5, år 1918 4.2. Medelrelationstalet för dessa år utgjorde således 6.8. Från och med år 1919 återinfördes dödsstraffet och voro relationstalen följande: år 1919 7.5, år 1920 5.1, år 1921 5.9 eller i medeltal för åren 1919—1921 6.2.⁴³⁾

I staten Missouri var dödsstraffet i bruk åren 1911—1916. Under denna tid voro relationstalen följande: år 1911 9.2, år 1912 7.8, år 1913 9.9, år 1914 9.3, år 1915 9.3 och år 1916 10.0. Medeltalet var således 9.2. Åren 1917—1919 var dödsstraffet avskaffat och voro relationstalen år 1917 12.3, år 1918 10.1 och år 1919 9.7, vadan medeltalet utgjorde 10.7. År 1920 återinfördes dödsstraffet och var relationstalet då: 7.9 samt år 1921 10.1.⁴⁴⁾

Ytterligare är det skäl att jämföra tvenne stater inom den nordamerikanska unionen, som tillämpa ovillkorligt dödsstraff, med tvenne på andra sidan gränsen i Kanada befintliga landskap. I Kanada gäller engelsk lagstiftning och således odelat murder-begrepp. Såsom enda straff för murder-brottet tillämpas dödsstraff. De områden, som komma att jämföras äro staterna New York och Pennsylvania inom Förenta staterna samt på kanadensiska sidan landskapen Quebec och Ontario. Sammanställningen å följ. sida utvisar antalet av genom brott mot liv dödade under 10-årsperioden 1912—1921 per 100,000 personer av resp. områdets folkmängd.⁴⁵⁾

Ur de siffror, som ovan framförts, kan icke ett enda exempel anföras till stöd för, att dödsstraffet skulle utöva inflytande på antalet brott mot liv.

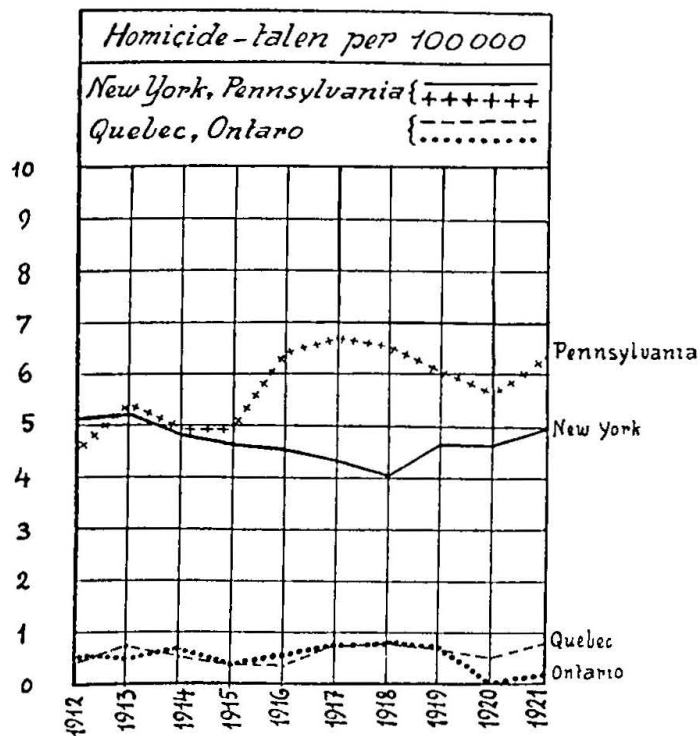
Granskas diagr. III närmare, framgår det, att i de sex stater, vilka avskaffat dödsstraffet, är relationstalet för de

⁴³⁻⁴⁴⁾ *Lawes*, anf. arb. sid. 99. Mortality statistics 1921. sid. 87.

⁴⁵⁾ *Lawes*, anf. arb. sid. 101 och 106. Mortality statistics 1921. sid. 87.

År	Förenta staterna		Kanada	
	New York	Pennsylvania	Ontario	Quebec
1912.....	5.1	4.5	0.50	0.39
1913.....	5.2	5.4	0.45	0.71
1914.....	4.8	4.9	0.65	0.50
1915.....	4.6	4.9	0.33	0.36
1916.....	4.5	6.4	0.50	0.31
1917.....	4.3	6.7	0.72	0.69
1918.....	4.0	6.5	0.75	0.68
1919.....	4.6	6.0	0.63	0.62
1920.....	4.6	5.6	—	0.48
1921.....	4.9	6.3	0.10	0.76

DIAGRAM V.

dödade ofta hälften mindre än för hela registreringsområdet. Denna företeelse som sådan bevisar visserligen ingenting. Men sannolikt är, att de delstater, i vilka antalet dödade är lågt, ha ansett sig kunna undvara dödsstraffet och sålunda avskaffat detsamma. De stater åter, som uppvisa höga tal för brotten mot liv, hava däremot bibehållit dödsstraffet av fruktan för en ytterligare ökning i brottsligheten av detta slag. De exempel, som anförts beträffande växlingarna i antalet dödade i stater, som avskaffat dödsstraffet, giva ej anledning till denna fruktan.

Jämföras grannstater med i övrigt likartade förhållanden, men med olika lagstiftning beträffande dödsstraffet, framgår det, att de dödades antal är beroende av andra faktorer än straffet. Vad åter beträffar växlingarna i talen för brotten mot liv i de delstater, vilka experimenterat med olika straffarter, visar det sig, att i dessa stater talen för de dödade, oberoende av strafformernas växlingar, i allmänhet följa samma kurva, som talen för de dödade i hela registreringsområdet.⁴⁶⁾

Sålunda steg relationstalet för de dödade i Minnesota då dödsstraffet från och med år 1911 avskaffades, från 3.3 till 3.9. Men på samma gång ökades relationstalet för hela registreringsområdet från 5.9 år 1910 till 6.6 år 1911. I staterna Oregon och Missouri återinfördes dödsstraffet år 1920 och minskades relationstalet då i den förstnämnda staten från 4.9 till 4.1 och i den senare från 9.7 till 7.9. Men i hela registreringsområdet minskades relationstalet från 7.5 till 7.1. I staten Washington togs dödsstraffet i bruk år 1919 och steg relationstalet då från 4.2 till 7.5. I hela registreringsområdet voro motsvarande relationstal 6.8 och 7.5. Endast i ett fall har iakttagits, att en delstat vid ombyte av strafform ej skulle följt den allmänna kurvan

⁴⁶⁾ Härvid bör dock märkas, att såsom nämnts registreringsområdet ären närmast före 1921 betydligt utvidgats, i det att stater med högre homicide-tal införlivats med detsamma.

för hela registreringsområdet. Då i staten Washington dödsstraffet år 1913 avskaffades, minskades relationstalet från 7.2 till 6.5, medan samtidigt det allmänna relationstalet ökades från 6.6 till 7.2.

Jämförelsen mellan staterna New York och Pennsylvania och de kanadensiska landskapen Ontario och Quebec är även intressant. Det stora svalg, som skiljer dessa två kanadensiska landskap från nämnda tvenne stater, som bibehållit dödsstraffet, torde till betydande del höra tillskrivs den kanadensiska rättsvården, som vida överträffar den i Förenta staterna.⁴⁷⁾ Ovanstående torde utgöra ett betydande exempel på huru ett polisväsende, som är sin uppgift vuxen, samt en snabbt och säkert verkande rättskipning småningom under årens lopp hämmar brottsligheten, även i fråga om brotten mot liv.

Återstår ännu att i korthet redogöra för den andra ovan nämnda förbundsstaten, näml. Schweiz. Såsom nämnts har icke heller Schweiz någon enhetlig kriminalstatistik. Även i detta fall måste man således utgå från mortalitetsstatistikens siffror. Siffrorna, som hänföra sig till fyra årtionden, grunda sig på uppgifter från schweiziska justitiedepartementet.⁴⁸⁾ Denna mångåriga och tillförlitliga statistik förlorar i någon mån i värde som undersökningsmaterial genom de schweiziska kantonernas ringa invånartal. Därtill komma de anmärkningar, vilka i allmänhet kunna

⁴⁷⁾ Enligt *Journal of Criminal Law*, November 1922, frikändes i Kanada under tvenne på varandra följande år c:a 20 % av de för grövre brott (indictable offenses) anklagade, medan åter c:a 80 % sakfälldes. Under samma tid utgjorde antalet ouppklarade fall eller frikännanden i Chicago c:a 71 %, medan endast i 28 eller 29 % av fallen domen blev fällande. Cit. av *Lawes*, anf. arb. s. 36.

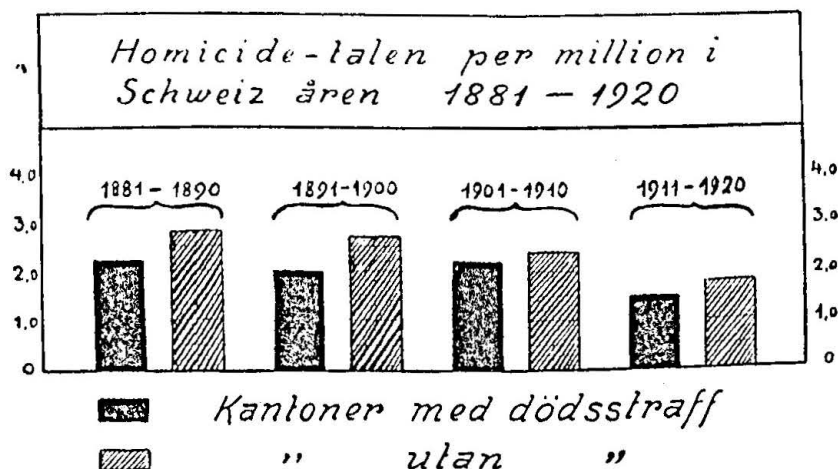
⁴⁸⁾ Dessa uppgifter publiceras av *Lawes*, anf. arb. sid. 110 och 111. De återgivas hos *Lawes* kantonvis. För att erhålla relationstalen för hela Schweiz särskilt för varje årtionde, har det varit av nöden, att omräkna dessa tal.

göras mot mortalitetsstatistiken, då den användes som surrogat för kriminalstatistik, något varom ovan varit tal.

I förbundsstaten Schweiz funnos år 1920 10 kantoner, vilka bibehållit dödsstraffet, nämligen Luzern, Uri, Schwyz, Obwalden, Friburg, Schaffhausen, Appenzell I. Rh., St. Gallen och Valais. De övriga tretton kantonerna hade avskaffat dödsstraffet. Följande sammanställning utvisar antalet av de genom brott mot liv dödade per 1,000,000 under tioårsperioderna 1881—1920, i de kantoner, som bibehållit dödsstraffet samt i de kantoner, vilka avskaffat detsamma.

År	Kantoner	
	med dödsstraff	utan dödsstraff
1881—1890.....	2.2	2.8
1891—1900.....	2.0	2.7
1901—1910.....	2.2	2.4
1911—1920.....	1.5	1.8
Hela perioden 1881—1920..	2.1	2.2

DIAGRAM VI.

Enligt anförda siffror förefinnes emellan dessa båda kantongrupper en liten skillnad till förmån för den grupp, som bibehållit dödsstraffet. Men beaktas bör, att för det första de dödades antal i allmänhet är så lågt, att det brukliga relationstalet 1:100,000 ej kunnat användas, utan relationen 1:1,000,000 nyttjats. För det andra framträder vid granskning av relationstalen kantonvis synnerligen betydande skiljaktigheter. Sålunda var relationstalet för kantonen Appenzell I. Rh., som bibehållit dödsstraffet under tioårsperioden 1911—1920 högre än för någon annan schweizisk kanton eller 2.7 per en million personer. Närmast högsta relationstal eller 2.6 uppvisar kantonen Valais, som även bibehållit dödsstraffet. De lägsta talen för brotten mot liv eller 0.6 per en million av befolkningen hade kantonen Obwalden, som bibehållit dödsstraffet, samt kantonen Neuchâtel, som avskaffat det samma. Ej heller med ledning av dessa siffror för brotten mot liv kan någon bestämd^e tendens beträffande dödsstraffets verkningar konstateras.

Föreliggande undersökning torde ha styrkt den uppfattningen, att dödsstraffets mångomtalade avskräckande verkan i fråga om mord knappast existerar i verkligheten. Men det förefaller, som om straffets avskräckande verkan även såvitt angår brottsligheten överhuvud vore av mindre betydelse. Man glömmer, att brottsligheten, i synnerhet då den visar stigande tendenser, är en socialpatologisk företeelse, en samhällssjukdom. Denna sjukdom botas icke enbart genom att i lagstiftningsväg höja på strafflatituderna. Den metoden är för enkel inför en så komplicerad företeelse som brottsligheten.
